

Y 'Ffordd Gymreig', dysgu yn yr awyr agored o fewn y cwricwlwm cynradd: ychwanegiad ymylol neu ymarfer addysgegol prif ffrwd?

Dr Cheryl Ellis, Prifysgol Metropolitan Caerdydd
Rosy Ellis, Prifysgol Metropolitan Caerdydd
Laura Dobson, Prifysgol Metropolitan Caerdydd
Sheena O'Leary, Prifysgol Metropolitan Caerdydd
Andrea Williams, Prifysgol Metropolitan Caerdydd

CRYNODEB

Mae'r sylfaen dystiolaeth gynyddol gadarn o bob cwr o'r byd yn tynnu sylw at amrywiaeth o ffyrdd y gall plant elwa ar ymgysylltu ag amgylcheddau awyr agored, gan gynnwys cynnydd mewn datblygiad corfforol, gwell iechyd meddwl a lles meddyliol, mwy o gadernid a lefelau uwch o ymgysylltu. Fodd bynnag, gall mynediad plant i amgylcheddau awyr agored gael ei gyfyngu gan ffactorau fel diffyg manau 'diogel' sydd ar gael, pryderon fel 'perygl dieithriaid' a ffocws ar weithgareddau allgyrsiol mwy strwythuredig yn ystod oriau 'y tu allan i'r ysgol'. Awgrymwn felly fod gan ysgolion ran allweddol o ran darparu cyfleoedd i bob plentyn gymryd rhan mewn amgylcheddau awyr agored trwy chwarae a dysgu yn yr awyr agored. Mae'r papur hwn yn bwrw golwg ar y newidiadau allweddol i bolisi a'r cwricwlwm dros y 25 mlynedd diwethaf mewn perthynas â dysgu yn yr awyr agored yng Nghymru. Mae'n nodi bod dysgu proffesiynol yn ffactor allweddol wrth sicrhau bod pob addysgwr ysgol gynradd yn gwerthfawrogi gwerth dysgu yn yr awyr agored. Mae'n amlygu'r angen am gysondeb ar draws lleoliadau ysgolion cynradd fel bod gan bob plentyn yng Nghymru fynediad at brofiadau dysgu awyr agored o ansawdd uchel fel rhan o ymarfer addysgeg prif ffrwd. Ar ben hynny, wrth i ni edrych ymlaen at y

25 mlynedd nesaf, mae'n cynnig y dylid sicrhau atebolrwydd drwy fframwaith arolygu Estyn.

Geiriau allweddol: dysgu yn yr awyr agored, ysgolion cynradd, polisi, dysgu proffesiynol, dull addysgegol

Cyflwyniad

Nid diben y papur hwn yw gwerthuso effeithiolrwydd dysgu yn yr awyr agored mewn ysgolion cynradd yng Nghymru, dros y 25 mlynedd diwethaf, fel y cyfryw. Yn hytrach, mae'n ceisio nodi rhai pwyntiau allweddol i fyfyrion arnynt; pwyntiau y credwn sy'n bwysig wrth i ni ystyried y rôl y gall dysgu yn yr awyr agored ei chwarae yn natblygiad cyfannol plant dros y 25 mlynedd nesaf. Thema gyson yn y papur hwn yw 'amrywioldeb' gan gynnwys dehongli, gwybodaeth, cymhwyso ac ansawdd a sut y gallai hyn effeithio ar brofiadau dysgu awyr agored i blant unigol. Mae yna enghreifftiau clir o arferion rhagorol ym maes dysgu awyr agored mewn rhai ysgolion, ond nid pob un. Gall hyn fod am resymau lu, a byddwn yn ceisio mynd i'r afael â'r rhain. Y pwynt allweddol yw, er bod y dystiolaeth yn awgrymu bod dysgu yn yr awyr agored fel dull addysgegol o fudd i bob plentyn, mae posibilrwydd nad yw pob plentyn yn cael profiadau dysgu awyr agored o ansawdd uchel yn rheolaidd mewn ysgolion cynradd yng Nghymru, yn enwedig yng ngrwpiau hŷn y blynyddoedd cynradd ac mae angen mynd i'r afael â hyn wrth symud ymlaen. Yn y papur hwn, mae'r ffocws ar ysgolion cynradd prif ffrwd ac o'r herwydd, mae'r term 'athrawon' wedi cael ei ddefnyddio mewn cyd-destun ehangach i gwmpasu rôl yr athro a'r cynorthwywyr addysgu.

Adolygiad o lenyddiaeth

Efallai mai man cychwyn allweddol wrth i ni fyfyrion ar rôl dysgu yn yr awyr agored yn y cwricwlwm cynradd yng Nghymru yw archwilio pam mae dysgu yn yr awyr agored, fel dull addysgegol, yn cael ei ystyried o werth drwy ddefnyddio ymchwil ehangach. Mae'n anodd diffinio dysgu yn yr awyr agored. Gall diffiniad rhy eang fod yn ddiystyr; ar y llaw arall,

gall diffiniad rhy gul fethu â chyfleu'r amrywiaeth eang o weithgareddau a lleoliadau y mae'r term yn eu cwmpasu. Mae French et al. (2023, t. 7), yn eu gwerthusiad o gyflwr dysgu yn yr awyr agored yng Nghymru, yn dyfynnu'r diffiniad a roddir yn adroddiad yr Institute for Outdoor Learning (Anderson, 2021, t.1), sef:

an umbrella term for actively inclusive facilitated approaches that predominantly use activities and experiences in the outdoors which lead to learning, increased health and wellbeing and environmental awareness.

Roedd beirniadaeth o rywffaint o'r ymchwil gynharach i fanteision dysgu yn yr awyr agored yn cynnwys diffyg trylwyredd yn nyluniad yr astudiaethau, a oedd yn aml yn dibynnu ar ddata sy'n seiliedig ar ganfyddiadau heb unrhyw grwpiau rheoli a gyda data'n cael ei ddadansoddi gan ymchwilwyr a oedd eisoes wedi ymroi i ddysgu yn yr awyr agored. Fodd bynnag, mae hyn wedi newid yn ystod y blynyddoedd diwethaf, gyda'r sylfaen dystiolaeth yn cynnwys astudiaethau o ansawdd uchel sydd wedi'u hadolygu gan gymheiriaid sy'n ymgorffori dulliau fel rheolaethau rhestr aros a mesurau dall i gyflyrau (Kou, Barnes a Jordan, 2022). Dylid nodi, fodd bynnag, mai ychydig iawn o ymchwil sydd wedi bod yng Nghymru dros y degawd diwethaf yn y maes hwn, gan awgrymu efallai fod adolygiad o addysgeg dysgu yn yr awyr agored yn amserol.

Mewn adolygiad beirniadol o'r sylfaen dystiolaeth ryngwladol bresennol, mae Kou, Barnes a Jordan (2022, t.48) yn cadarnhau bod profiadau â natur yn hybu dysgu academaidd plant ac yn ymddangos fel pe baent yn hybu datblygiad plant fel pobl ac fel stiwardiaid amgylcheddol. Maent yn nodi bod addysg seiliedig ar natur (NBI), ar gyfartaledd, yn fwy effeithiol nag addysg draddodiadol (TI) a bod ymgorffori natur yn ychwanegu gwerth at yr addysg (e.e. Camasso a Jagannathan, 2018; Ernst a Stanek, 2006 dyfynnwyd yn Kou, Barnes a Jordan, 2022). Mae 'natur' yn y cyd-destun hwn yn cynnwys profiadau o fyd natur ar draws amrywiaeth eang o gyd-destunau sy'n amrywio o ardaloedd gwyllt i gyd-destunau o waith pobl yn bennaf (e.e., golygfa ystafell ddosbarth o ardd). Mae yna dystiolaeth hefyd o berthynas 'dogn ac ymateb' - wrth i'r dogn o awyr agored gynyddu, felly hefyd y canlyniadau. Maent yn awgrymu hefyd bod y cysylltiad rhwng natur a dysgu yn cael ei gynnal ar draws pynciau, dysgwyr, addysgwyr, addysgegau, lleoedd a mesurau dysgu (Kou, Barnes a

Jordan, 2022, t.50). Un canfyddiad trawiadol o'r adolygiad o'r sylfaen dystiolaeth yw y gall addysg seiliedig ar natur fod o fudd i bob plentyn, gan gynnwys myfyrwyr dan anfantais (McCree et al., 2018; Sivarajah et al., 2018 a ddyfynnwyd yn Kou, Barnes a Jordan, 22, t. 57), myfyrwyr heb ddiddordeb (Dettweiler et al., 2015; Truong et al., 2016 a ddyfynnwyd yn Kou, Barnes a Jordan, 22, t. 57) a myfyrwyr sy'n cyflawni'n isel (Camasso a Jagannathan, 2018 a ddyfynnwyd yn Kou, Barnes a Jordan, 22, t. 57). Mae hefyd dystiolaeth i awgrymu bod profiadau o fyd natur yn helpu plant i feithrin sgiliau ac ymddygiadau fel dyfalbarhad, hunan-ffeithiolrwydd, cadernid, sgiliau cymdeithasol, sgiliau arwain, a sgiliau cyfathrebu (Kou, Barnes a Jordan, 2022). Er enghraifft, cynhaliodd McCree, Cutting a Sherwin (2018) astudiaeth hydredol ar raddfa fach yn Lloegr. Gwnaethant olrhain 11 o blant difreintiedig 5-7 oed dros 3 oed wrth iddynt gymryd rhan mewn gweithgareddau ysgol goedwig am un diwrnod yr wythnos (gan gynnwys gwyliau ysgol) am dair blynedd. Mae'r canfyddiadau'n awgrymu cynnydd cadarnhaol mewn hunanreoleiddio a chadernid yn ogystal â gwell lles corfforol a chymdeithasol. Yn ogystal, gwelwyd datblygiad academiaidd ffafriol ar draws pynciau o gymharu â'u cyfoedion. Nodwyd mai un agwedd sylfaenol allweddol ar effeithiolrwydd y prosiect hwn oedd gofod emosiynol, h.y. darparu gofod ffisegol a rhoi'r amser i blant fod yn rhydd i fod yn nhw eu hunain a mynegi eu hemosiynau. Mewn hap-dreial dan reolaeth yn yr Unol Daleithiau, archwiliodd Wells et al. (2015) effeithiau ymyriad gardd ysgol ar wybodaeth wyddonol ymysg plant 6-12 oed o gefndiroedd incwm isel. Gwelsant effaith gadarnhaol arwyddocaol ond cymedrol ar wybodaeth wyddonol ac maent yn awgrymu bod amser yn yr awyr agored, dysgu drwy brofiad, ac ymgysylltu â natur yn meithrin datblygiad y plentyn cyfan. Mae'n bwysig nodi bod plant yn wahanol o ran eu hoff bethau a'u cas bethau, a bydd rhai plant yn ymateb yn fwy cadarnhaol i weithgareddau awyr agored nag eraill. Lle mae plant yn ei chael hi'n anodd cydymffurfio ag amgylchedd dan do, gall y gofod a'r rhyddid i symud a gwneud swm wneud iddynt deimlo'n rhydd, ond i eraill, efallai y bydd yn well ganddynt sicrwydd amgylchedd dan do, o leiaf i ddechrau, nes y gellir adeiladu lefelau hyder. I grynhoi, mae amrywiaeth o fanteision datblygiadol i blant yn sgil cymryd rhan mewn cyfleoedd dysgu awyr agored sydd o ansawdd uchel, ac yn ddefnyddiol, yn rheolaidd.

Cyd-destun polisi

Mae'r dirwedd polisi yng Nghymru dros y 25 mlynedd diwethaf wedi amlygu dysgu yn yr awyr agored fel dull addysgegol pwysig, ac mae wedi'i nodi mewn newidiadau allweddol i'r cwricwlwm. Er enghraifft, roedd cyflwyno'r Cyfnod Sylfaen yn foment hollbwysig wrth symud o'r dull mwy ffurfiol, seiliedig ar gymhwysedd, a oedd yn gysylltiedig â'r Cwricwlwm Cenedlaethol Cyfnod Allweddol 1 blaenorol (WISERD, 2014). Cafodd y Cyfnod Sylfaen ei gynllunio i ddarparu dull addysgu a dysgu datblygiadol, arbrolfol a seiliedig ar chwarae a defnyddiwyd arferion o Sgandinafia, Reggio Emilia a Seland Newydd (Te Whāriki). Cafodd y polisi ei gyflwyno'n raddol nes cynnwys pob plentyn 3 i 7 oed erbyn 2011/12. Roedd y dull yn pwysleisio pwysigrwydd lles plant ac roedd yn argymhell cydbwysedd o weithgareddau a ddechreuir gan y plentyn a gweithgareddau a gyfarwyddir gan yr ymarferydd (neu a ddechreuir gan yr ymarferydd) mewn amgylcheddau ysgogol dan do ac yn yr awyr agored a oedd yn rhoi cyfleoedd i fentro a thyfu'n chwilotwyr hyderus (DCELLS, 2008, t. 16). Wedi hynny, un argymhelliad o werthusiad y Cyfnod Sylfaen (WISERD, 2014, t. 7) oedd y 'dylid annog ymarferwyr i ddefnyddio amrywiaeth o 'barthau dysgu', dan do ac yn yr awyr agored, yn fwy aml. Dylid datblygu deunyddiau enghreifftiol ar y ffordd orau o ddefnyddio'r 'parthau dysgu' hyn fel y gall ymarferwyr gyfeirio atynt'. Ym mis Hydref 2014, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ragor o ganllawiau i ysgolion, *Rhagor o gamau yn yr awyr agored: gwneud y gorau o'ch manau awyr agored ar gyfer ysgolion a lleoliadau'r blynyddoedd cynnar*, i ddatblygu eu hymarfer a'u darpariaeth awyr agored yn y Cyfnod Sylfaen (Llywodraeth Cymru, 2014). Roedd y canllawiau hyn yn adlewyrchu canfyddiadau o'r llenyddiaeth ymchwil ac o'r herwydd, roedd ganddynt y potensial i ddarparu sylfaen gadarn ar gyfer datblygu darpariaeth awyr agored. Roedd y cyngor yn cynnwys: 'Dylai plant gael cyfleoedd i ddilyn eu diddordebau a'u hymholiadau eu hunain drwy gyfuniad cytbwys o chwarae rhydd a gweithgareddau dan arweiniad oedolion sy'n eu helpu i ddatblygu sgiliau yn yr awyr agored, bob dydd, waeth beth fo'r tywydd' (Llywodraeth Cymru, 2014, t. 3). Amlygodd y canllawiau bwysigrwydd rhoi amser a lle i blant ddatblygu eu chwarae, eu dysgu a'u dealltwriaeth. Nododd fod plant yn yr awyr agored, yn aml 'yn ymgolli mwy yn eu syniadau, eu gwaith dysgu a'u chwilfrydedd eu hunain ac felly mae'n bwysig eu bod yn cael amser i ddatblygu eu hysbryd ymholi a'u sgiliau. Bydd faint o amser y bydd plant yn ei dreulio yn yr awyr agored yn dibynnu ar y lleoliad/ysgol, y

gweithgareddau a'u hymgysylltiad ond dylid rhoi cymaint o amser â phosibl iddyn nhw er mwyn atgyfnerthu eu sgiliau a'u gwaith dysgu' (Llywodraeth Cymru, 2014, t. 4). Mae'r enghreifftiau a roddir yn cwmpasu amrywiaeth o gyfleoedd ar gyfer chwarae antur, ffantasi a dychymyg ac ar gyfer datblygu sgiliau fel empathi a gweithio gydag eraill. Nid yw'n hyrwyddo dull 'llusgo a gollwng' lle mae gweithgareddau sydd fel arfer yn cael eu cynnal dan do yn cael eu symud i'r awyr agored ar ddiwrnodau heulog. Efallai mai neges allweddol o'r ddogfen hon yw bod angen amser ar blant i ymgysylltu â'r amgylchedd awyr agored yn rheolaidd.

Yn fwy diweddar, wedi'i ysgogi gan awydd i godi safonau i bawb ac i fynd i'r afael â'r bwlch cyrhaeddiad, cyflwynwyd y Cwricwlwm i Gymru o 2022. Mae'r cwricwlwm newydd, ar gyfer dysgwyr 3-16 oed, yn galluogi ysgolion i ddatblygu cwricwlwm sy'n diwallu anghenion eu disgyblion gan ddilyn fframwaith y cwricwlwm (Llywodraeth Cymru, 2022). Yn y canllawiau a ddarperir ar ddulliau addysgegol (Llywodraeth Cymru, 2023a, d.c.), nodir 'mae bod y tu allan yn arbennig o bwysig i ddysgwyr yn y cyfnod hwn o ddysgu', gan awgrymu bod hyn yn bwysig i ddysgwyr ar draws pob ystod oedran. Mae'n nodi bod llawer o fanteision i ddysgu yn yr awyr agored, gan gynnwys lefelau uchel o les, hyder ac ymgysylltu gyda chyfleoedd ar gyfer datblygiad cymdeithasol, emosiynol, ysbrydol a chorfforol, yn ogystal â darparu cyfleoedd i ddysgwyr ddatblygu ac atgyfnerthu sgiliau trawsgwricwlaidd. Mae'n awgrymu y gall defnyddio'r awyr agored helpu dysgwyr i archwilio, ymarfer a gwella eu sgiliau. Efallai yn unol ag ethos y cwricwlwm newydd, mae'r canllawiau'n ymddangos braidd yn eang ac yn agored i'w dehongli gan leoliadau fel rhan o'u gwaith i gynllunio eu cwricwlwm. Fel y nododd Bilton a Waters (2017) mewn astudiaeth gymharol o ddarpariaeth awyr agored y blynyddoedd cynnar yng Nghymru a Lloegr, cafodd y gwerthoedd sy'n sail i ymarfer athrawon yn y ddwy wlad eu dylanwadu gan ddogfennau cysylltiedig y cwricwlwm. Mae hyn yn tynnu sylw at bwysigrwydd y dogfennau polisi i gael pethau'n iawn o ran darparu lefel briodol o fanylder a chyfleu'r wybodaeth mewn ffordd addas i'r athrawon sy'n rhoi'r polisi ar waith.

Cyd-destun y cwricwlwm

Mae canllawiau'r Cwricwlwm i Gymru yn cydnabod, er mwyn harneisio manteision dysgu yn yr awyr agored yn llawn, ei bod yn hanfodol cael oedolion sy'n galluogi dysgu ac sy'n deall ei bwysigrwydd a'i werth

(Llywodraeth Cymru, 2023a). Heb hyn, gellir ystyried dysgu yn yr awyr agored fel 'ychwanegiad', neu fel rhywbeth i lenwi amser neu wob, a gall hyn effeithio ar ansawdd y profiad i blant a pha mor aml y cynhelir gweithgareddau awyr agored. Efallai y bydd rhai athrawon yn ei chael hi'n anodd hefyd gollwng gafael a chaniatáu i blant arwain eu dysgu (Maynard a Chicken, 2010). Nododd Cyngor Cymru ar Gyfer Dysgu yn yr Awyr Agored yn eu hymateb i'r 'ddogfen ymgynghori Cwricwlwm Drafft i Gymru' (2019) nad oedd digon o fanylion yng nghanllawiau'r cwricwlwm newydd ar gyfer athrawon dibrofiad a llai gwybodus, felly gallai'r anghysonderau presennol yn ansawdd y ddarpariaeth dysgu yn yr awyr agored gynyddu. Fe wnaethant gynnig y dylid darparu hyfforddiant i uwchsgilio athrawon ond nodwyd nad oedd llawer o amser na chymorth ariannol ar gael ar gyfer hyfforddiant yn y maes hwn.

Yn y bôn, bydd pob athro yn gyfrifol am gynllunio'r cyfleoedd ar gyfer dysgu yn yr awyr agored ac o'r herwydd, yn cael rheolaeth dros ansawdd ac amllder. Fodd bynnag, mae yna ambell gafeat i hyn. Mae angen i athrawon unigol deimlo eu bod yn cael eu cefnogi gan eu tîm arweinyddiaeth a rhaid cynnal hyn dros amser, ta waeth am bwysau arall yn y cwricwlwm. Fel y nodwyd gan Edward-Jones, Waite a Passey (2018) mewn astudiaeth yn Ne-orllewin Lloegr, profodd athrawon heriau wrth geisio cydbwysu dysgu yn yr awyr agored â mesurau perfformiad pwysig eraill, cyfarwyddbau newydd sy'n cystadlu â'i gilydd a mentrau a yrrir yn allanol. Er enghraifft,

There was great excitement about four years ago with forest skills, where much training and effort was put in, but then other priorities came along. (Cynradd, Dirprwy Bennaeth) (Edwards Jones, Waite a Passey, 2018, t. 53)

Rhoddyd pwysau ar athrawon hefyd, yn yr astudiaeth hon o Loegr, i brofi gwerth eu hymarfer addysgegol, yn bennaf trwy ddibyniaeth ar gofnodion ysgrifenedig ac i wneud cysylltiadau penodol â'r cwricwlwm (Edwards-Jones, Waite a Passey, 2018). Cafeat arall yw bod athrawon angen manau awyr agored priodol a diogel â'r adnoddau sydd eu hangen i ddarparu profiadau dysgu o ansawdd uchel, gan gynnwys lefelau staffio priodol.

Cyd-destun addysgegol

Yr hyn sy'n amlwg hefyd yng nghanfyddiadau French et al (2023) mewn astudiaeth ddiweddar a ariannwyd gan Lywodraeth Cymru o gyflwr

dysgu yn yr awyr agored yng Nghymru yw pa mor bwysig yw hi i athrawon fod yn fedrus iawn mewn dysgu awyr agored. Er bod maint y sampl yn fach iawn ($n=9$) ac efallai nad yw'n gynrychioliadol o'r boblogaeth ysgol ehangach, nododd yr astudiaeth nad yw dysgu yn yr awyr agored yn ddigonol ar gyfer cwmpasu pob agwedd ar y cwricwlwm, ac mae angen mwy o gymorth ar athrawon er mwyn gallu defnyddio'r addysgeg yn effeithiol. Er y gofynnwyd i 50 o leoliadau gymryd rhan yn y gwerthusiad, dim ond 9 ysgol a ddewisodd gymryd rhan yn yr arolwg; ($n=4$) Ysgol gynradd, ($n=2$) Ysgol uwchradd, ($n=2$) Ysgol annibynnol ac ($n=1$) Ysgol arbennig a dim ond un ysgol a gwblhaodd yr arolwg dros gyfnod o 4 wythnos, darparodd y gweddill un ymateb yn unig. Fodd bynnag, yn seiliedig ar y canfyddiadau, mae'r awduron yn dod i'r casgliad ei fod yn dangos yr angen:

for teachers and other education stakeholders to be educated about how outdoor learning can be used as a teaching approach to deliver the whole curriculum. Additionally, practitioners need to learn how, when, and why to use outdoor learning to benefit the development of children and enhance teaching and learning experiences. If teachers and support staff believed in the value of outdoor learning and were supported in their endeavours to accomplish these aims, it is possible that outdoor learning would turn from a fringe add-on to a mainstream pedagogical practice throughout Wales. (French et al., 2023, t. 26)

Felly, mae angen i athrawon fod yn fedrus wrth weithredu dysgu yn yr awyr agored fel dull addysgegol. O'r herwydd, mae angen iddo gael ei ymgorffori mewn datblygiad proffesiynol. Mae hyn yn cael ei adleisio yng ngwaith Bozkurt (2021 a ddyfynnir yn French et al., 2023) sy'n tynnu sylw at ba mor bwysig yw hi i bob rhaglen addysg athrawon gynnwys disgwyliadau addysgegol ar gyfer dysgu yn yr awyr agored a sut y gall yr addysgeg hon ddod yn rhan annatod o gwricwlwm yr ysgol gyfan. Bydd gan ddysgu proffesiynol ran allweddol wrth ddarparu athrawon â'r wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen arnynt i ddarparu cyfleoedd dysgu awyr agored o ansawdd uchel. Dros ddegawd yn ôl, nododd Waite (2010) mewn astudiaeth yn Ne-orllewin Lloegr mai ychydig iawn o fewnbwn oedd athrawon yn ei gael yn eu dysgu proffesiynol ar y defnydd o'r awyr agored, os o gwbl. Nodir bod y ddogfen sydd newydd gael ei rhyddhau dan y teitl *Meini Prawf ar gyfer achredu rhaglenni addysg gychwynnol athrawon yng Nghymru: Addysgu athrawon yfory* (Llywodraeth Cymru, 2023, t. 37) yn gwneud un cyfeiriad byr at ystafelloedd dosbarth awyr agored fel amgylchedd dysgu dilys ac un

cyfeiriad at 'awyr agored' fel math o amgylchedd dysgu o dan y pennawd 'Profiadau dysgu cyfunol' (Llywodraeth Cymru, 2023, t. 48). Y perygl yma yw, oni bai bod darpariaeth briodol a addysgir o ddysgu yn yr awyr agored fel dull addysgegol, yna mae disgyblion mewn perygl o 'loteri' o ran a oes gan eu hathro newydd gymhwyso'r wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i ddarparu profiadau dysgu awyr agored o ansawdd uchel.

Atgyfnerthir hyn gan Gyngor Cymru ar gyfer Dysgu Awyr Agored a nododd yn eu hymateb i 'ddogfen ymgynghori Cwricwlwm Drafft i Gymru' (2019), gan fod yr amgylchedd awyr agored yn cael ei grybwyll yn egwyddorion addysgegol y cwricwlwm newydd, ei bod yn bwysig bod athrawon dan hyfforddiant yn cael cyfleoedd i ddysgu am y sgiliau ar gyfer cyflwyno yn yr amgylchedd awyr agored ac ymarfer y sgiliau hynny. Er mwyn annog cysondeb ar draws darparwyr Addysg Gychwynnol Athrawon (AGA), mae'n ymddangos ei bod yn gwneud synnwyr i hyn gael ei ymgorffori yn yr elfen a addysgir gan bob darparwr. Yn ogystal, ystyrir bod dysgu proffesiynol yn hanfodol i ddatblygu lefelau hyder a gwybodaeth y rhai sydd eisoes wedi'u cyflogi mewn lleoliadau cynradd. Mae hyn yn cynnwys athrawon a staff cymorth. Amlygir yr angen i'r holl staff gael eu hyfforddi yn y sylwadau ar ddysgu yn yr awyr agored fel rhan o'r gwerthusiad o'r Cyfnod Sylfaen, yn ôl yn 2014, (WISERD, 2014, t. 63). Nodir:

Roedd plant yn fwy tebygol o gael eu harsylwi y tu allan gydag ymarferydd ychwanegol, neu ar eu pennau eu hunain, yn hytrach na bod ym mhresenoldeb athro. O'r 410 arsylwadau plant unigol a gofnodwyd y tu allan, roedd 51% gydag ymarferydd ychwanegol, ac 17% yn unig gydag athro. Cofnodwyd y 32% a oedd yn weddill fel 'plentyn yn gweithredu heb gymorth oedolyn'.

Cynigiodd yr awduron y gallai hyn nodi'r gwerth penodol y mae athrawon yn ei roi ar ddysgu yn yr awyr agored. Yn yr un modd, canfu Maynard, Waters a Clement (2013) nad oedd y cyd-destun awyr agored ar gyfer dysgu'r Cyfnod Sylfaen yn cael ei werthfawrogi'n ddigonol, gyda dealltwriaeth annelwig neu amwys o ddysgu yn yr awyr agored fel dull addysgegol a chanfyddiad bod y gwaith go iawn yn digwydd y tu mewn i'r ystafell ddosbarth ac yn canolbwyntio ar ddeilliannau dysgu penodol a dysgu pynciau. Roedd tueddiad i ystyried bod yr awyr agored ar gyfer dysgu anffurfiol a chwarae yn unig.

Yn ogystal â datblygiad proffesiynol, rhaid i athrawon fod yn barod hefyd i ymgysylltu â'r math hwn o ddatblygiad addysgol. Er bod

argaeledd dysgu proffesiynol yn cael ei ystyried yn hanfodol i uwchsgilio athrawon, mae hyn hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i athrawon fanteisio ar gyfleoedd o'r fath. Wrth gyfeirio yn ôl at y Cyfnod Sylfaen, canfu WISERD (2014) yn ei werthusiad mai dim ond 66% o athrawon a, dim ond 37% o 'Ymarferwyr Ychwanegol' ysgolion a oedd wedi cwblhau pob un o wyth modiwl dysgu proffesiynol Cyfnod Sylfaen Llywodraeth Cymru. Er nad yw hyn yn ymwneud yn uniongyrchol â dysgu yn yr awyr agored, mae'n tynnu sylw at y ffaith bod staff angen y cymhelliant a'r amser i ymgysylltu â dysgu proffesiynol.

Effaith profiadau plentyndod yr athro ei hun

Ffactor arall a allai effeithio ar werth canfyddedig dysgu yn yr awyr agored yw profiadau awyr agored yr ymarferydd ei hun yn ei ieuencid (Waite, 2010). Fel tîm addysgu ar fodiwl chwarae a dysgu awyr agored, un o'r gweithgareddau cyntaf y gofynnwn i fyfyrwyr israddedig eu gwneud yw myfyrio ar eu hatgofion cyntaf o chwarae. Am ddegawd a mwy, yr ymateb cyffredinol oedd yn 'yr awyr agored' gydag ansoddeiriau fel hwyl, ymreolaeth, rhyddid, antur, risg a 'gyda ffrindiau' yn cael eu defnyddio i ddisgrifio eu profiadau. Fodd bynnag, ein canfyddiad yw y bu newid amlwg yn ystod y blynyddoedd diwethaf gyda mwy o ffocws ar 'dan do', 'yn fy ystafell wely'. Mae nifer o resymau posibl am hyn gan gynnwys lleoliad ffisegol a diffyg manau diogel yn yr awyr agored, 'perygl dieithriaid', diffyg cyfleoedd awyr agored yn y cwricwlwm a diffyg gwerth canfyddedig gan rieni a gofalwyr a allai ffafrio gweithgareddau chwarae mwy strwythuredig fel mynychu clybiau chwaraeon (Little, Elliott a Wyver, 2017). Fodd bynnag, mewn llawer o achosion, ein darpar athrawon yw ein disgyblion presennol ac os nad ydynt yn cael profiadau uniongyrchol o gyfleoedd dysgu yn yr awyr agored rheolaidd o ansawdd uchel, yna gallai hyn effeithio'n negyddol ar eu canfyddiadau o bwysigrwydd y dull addysgegol hwn. Mae Edwards-Jones, Waite a Passy (2018) yn awgrymu bod gan uwch arweinwyr ysgolion rôl allweddol wrth gefnogi staff gyda dysgu proffesiynol. Pan fydd brwdfrydedd gan uwch arweinwyr, mae Waite (2010, t. 114) yn awgrymu y gallai disgwyliadau diwylliannol-gymdeithasol lleol ynghylch defnyddio'r awyr agored gael blaenoriaeth dros amharodrydd personol neu rwystrau allanol eraill i'r dull addysgeg pwerus hwn.

Atebolrwydd yn y dyfodol

Mae'n ymddangos bod y dull presennol yn ategu'r lleoliadau hynny sy'n gwneud y gorau o'r ardaloedd awyr agored sydd ar gael, gyda llawer o enghreifftiau mewn adroddiadau arolygu o ysgolion yn perfformio'n dda yn y meysydd hyn ac yn derbyn adborth cadarnhaol. Fodd bynnag, ymddengys nad oes llawer o arweiniad tuag at annog y dull addysgegol hwn yn ehangach. Er mwyn cael atebolrwydd am ddarparu cyfleoedd dysgu awyr agored o ansawdd uchel ledled Cymru, rydym yn awgrymu bod angen i Estyn gynnal gwerthusiadau wedi'u targedu o ddysgu awyr agored fel rhan o'i fframwaith arolygu.

Casgliadau

I gloi, mae darparu mynediad rheolaidd i fannau awyr agored diogel lle mae athrawon yn hwyluso cyfleoedd sy'n dangos ôl meddwl er mwyn i blant gael dysgu, atgyfnerthu ac ymestyn eu dysgu, gan gysylltu â natur yr un pryd, yn darparu dull addysgegol gwerthfawr. Gall gyfoethogi darpariaeth cwricwlwm, gan hefyd ddarparu cyfleoedd i ddatblygu sgiliau pwysig fel hunanreoleiddio, cadernid ac empathi. Er bod chwarae rhydd yn cael ei ystyried yn agwedd bwysig ar addysgeg awyr agored, fel yr awgryma Maynard, Waters a Clements (2013), nid yw rhoi cyfle i blant archwilio a chwarae yn yr amgylchedd awyr agored, ynddo'i hun, yn ddigon. Mae'r alwad hon i sicrhau bod yna ffocws i'r dysgu hwn, yn hytrach na'i fod ar ffurf *ad hoc*, yn cael ei gefnogi ymhellach gan Gilchrist ac Emmerson (2016, a ddyfynnwyd yn French et al., 2023, t. 27) sy'n tynnu sylw at y ffaith bod angen cymorth ar ysgolion i feithrin eu gwybodaeth a'u hyder i gyflwyno dysgu cwricwlaidd yn yr awyr agored mewn ffordd greadigol ac effeithiol; felly, ail-enwi dysgu yn yr awyr agored fel addysgeg. Cefnogir hyn ymhellach yn y gwerthusiad diweddar yng Nghymru gan French et al. (2023, t. 8), sy'n nodi:

understanding outdoor learning takes time, and this project clearly indicates that further work must be done to understand teachers' perspectives and beliefs about the power of outdoor learning, and to determine how best to educate teachers and schools about its pedagogical power.

Er mwyn cyflawni'r lefel o ddysgu awyr agored sydd o fudd gwirioneddol i blant, mae angen i athrawon fod yn fedrus wrth weithredu dysgu yn yr awyr agored fel addysgeg. Mae hyn yn gofyn am ddysgu proffesiynol a pharodrwydd athrawon i arddel y math hwn o ddatblygiad addysgol (Maynard, Waters a Clements, 2013). Yn ogystal, mae angen i athrawon deimlo eu bod yn cael eu cefnogi gan dîm arweinyddiaeth yr ysgol a bod ganddynt ardal ac adnoddau awyr agored priodol ar gael iddynt. Mae angen i ni roi sylw ychwanegol hefyd i anghenion plant hŷn yn yr ysgol gynradd. Yn ôl French et al. (2023, t. 11), wrth i blant fynd yn hŷn, mae llai o gyfeiriadau at yr angen am ddysgu yn yr awyr agored; yn hytrach, portreadir y cysyniad yn fwy fel 'ychwanegiad' i'r cwricwlwm arferol yn hytrach na rhywbeth sy'n ganolog iddo. Hyd yn oed gyda datblygiad y Cwricwlwm newydd i Gymru, prin iawn yw'r cyfeiriadau at y manteision a'r angen am ddysgu yn yr awyr agored yn y cwricwlwm (French et al., 2023, t. 11). Wrth i ni symud i oes y Cwricwlwm newydd i Gymru, cawn ein tynnu'n ôl at yr angen am gysondeb ym mhrofiad pob disgybl, gyda phob disgybl yng Nghymru yn profi cyfleoedd dysgu awyr agored o ansawdd uchel, yn rheolaidd, a ddarperir gan athrawon gwybodus sy'n deall y gwerth y gall y dull addysgegol hwn ei gynnig. Er mwyn galluogi hyn, fel man cychwyn, mae angen i bob athro dan hyfforddiant ac athro dosbarth dderbyn dysgu proffesiynol priodol sy'n caniatáu ar gyfer datblygu gwybodaeth a sgiliau a rhannu arfer gorau er mwyn defnyddio'r awyr agored fel ardal ddysgu bwrpasol. Er mwyn codi a chynnal proffil dysgu yn yr awyr agored, mae angen i Fframwaith Arolygu Estyn gydnabod a gwerthfawrogi pwysigrwydd dysgu yn yr awyr agored a'i ymgorffori yn y fframwaith arolygu i ddarparu elfen o fesur ac atebolrwydd. Mae'r rhain yn gamau cyntaf pwysig wrth annog ymgorffori dysgu yn yr awyr agored yn y cwricwlwm a thrwy wneud hynny, symud ei safle o 'fudd mylol' i ymarfer addysgegol prif ffrwd.

Cyfeiriadau

- Anderson, N. (2021). *Describing Outdoor Learning*, The Institute for Outdoor Learning Report, tt. 1–7. Ar gael yn <https://www.outdoor-learning.org/standards/outdoor-learning/about-outdoor-learning.html> (cyrchwyd 2 Mai 2024).
- Bilton, H., a Waters, J. (2017). Why Take Young Children Outside? A Critical Consideration of the Professed Aims for Outdoor Learning in the Early Years

- by Teachers from England and Wales, *Social Sciences*, 6 (1), 1–16. DOI: 10.3390/socsci601000.
- DCELLS (2008). *Y Cyfnod Sylfaen: Fframwaith ar gyfer dysgu plant 3 i 7 oed yng Nghymru*. Caerdydd: Llywodraeth Cynulliad Cymru.
- Edwards-Jones, A., Waite, S. a Passy, R. (2018). Falling into LINE: school strategies for overcoming challenges associated with learning in natural environments (LINE), *Education 3–13*, cyf. 46, (1), 49–63, DOI: 10.1080/03004279.2016.1176066.
- French, G., Parry, D., Jones, C., McQueen, R., Boulton, P., Horder, S., Rhys-Jones, K., Formby, L., Sheriff, L., Sheen, L. (2023). *Addysgu a dysgu yn yr awyr agored: cyflwr presennol dysgu yn yr awyr agored mewn ysgolion yng Nghymru*. Ar gael yn: <https://hwb.gov.wales/dysgu-proffesiynol> (cyrchwyd 3 Mai 2024).
- Kuo, M., Barnes, M. a Jordan, C. (2022). Do experience with nature promote learning? Converging evidence of a cause and effect relationship. Yn: Jucker, R. a von Au, J. (golygyddion), *High quality outdoor learning: Evidence-based education outside the classroom for children, teachers and society*. Switzerland: Springer, tt. 47–66.
- Little, H., Elliott, S. a Wyver, S. (golygyddion) (2017). *Outdoor learning environments: spaces for exploration, discovery and risk taking in the early years*. Abingdon: Routledge.
- Llywodraeth Cymru (2014). *Rhagor o gamau yn yr awyr agored: gwneud y gorau o'ch manau awyr agored*. Ar gael yn <https://hwb.gov.wales/api/storage/939d4147-6ee3-4c27-9611-b1689ebc1452/rhagor-o-gamau-yn-yr-awyr-agored.pdf> (cyrchwyd 5 Mai 2024).
- Llywodraeth Cymru (2022). *Datblygu gweledigaeth ar gyfer cynllunio cwricwlwm*. Ar gael yn <https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/cynllunio-eich-cwricwlwm/datblygu-gweledigaeth-ar-gyfer-cynllunio-cwricwlwm> (cyrchwyd 15 Ebrill 2024).
- Llywodraeth Cymru (2023a). *Addysgeg. Cynllunio eich cwricwlwm*. Ar gael yn <https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/cynllunio-eich-cwricwlwm/addysgeg/> (cyrchwyd 16 Ebrill 2024).
- Llywodraeth Cymru (2023). *Meini prawf ar gyfer achredu rhaglenni addysg gychwynnol athrawon yng Nghymru: Addysgu athrawon yfory*. Ar gael yn <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2023-05/ar-gyfer-rhaglenni-aga-wedi-hachredu-syn-dechrau-o-1-medi-2024-ymlaen.pdf> (cyrchwyd 27 Mawrth 2024).
- Maynard, T. a Chicken, S. (2010). Through a different lens: Exploring Reggio Emilia in a Welsh context. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 30 (1), 29–39. DOI: 10.1080/09575140903443000.
- Maynard, T., Waters, J. a Clement, J. (2013). Moving outdoors: further explorations of 'child initiated' learning in the outdoor environment. *Education 3–13*, 2013, 41 (3), 282–99. DOI: 10.1080/03004279.2011.578750.
- McCree, M., Cutting, R. a Sherwin, D. (2018). The Hare and the Tortoise go to Forest School: taking the scenic route to academic attainment via emotional

- wellbeing outdoors, *Early Child Development and Care*, 188 (7), 980–96. DOI: 10.1080/03004430.2018.1446430.
- Waite, S. (2010). Losing Our Way? Declining Outdoor Opportunities For Learning For Children Aged Between 2 and 11. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 10 (2), 111–26.
- Cyngor Cymru ar gyfer Dysgu yn yr Awyr Agored (2019). *Canllawiau drafft ar gyfer Cwricwlwm i Gymru 2022: adborth* Ar gael yn: e90ee2_cc5761376fe246b8aaf06836f4658d68.pdf (walescouncilforoutdoorlearning.org) (cyrchwyd 7 Mai 2024).
- Wells, N., Myers, B., Todd, L., Barale, K., Gaolach, B., Ferenz, G., Aitken, M., Henderson C., Tse, C., Pattison, K., Taylor, C., Connerly, L., Carson, J., Gensemer, A., Franz, N. a Falk, E. (2015). The Effects of School Gardens on Children's Science Knowledge: A randomized controlled trial of low-income elementary schools, *International Journal of Science Education*, 37 (17), 2858–78. DOI: 10.1080/09500693.2015.1112048.
- WISERD (2014). *Gwerthuso'r Cyfnod Sylfaen: Adroddiad Terfynol*, Caerdydd: Llywodraeth Cymru. Ar gael yn https://www.gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2019-07/150514-foundation-phase-final-en_0.pdf (cyrchwyd 5 Mai 2024).